

ILIJA OKRUGIĆ SRIJEMAC (1827, Sremski Karlovci–1897, Petrovaradin)

Ilija Okrugić Srijemac je našoj široj javnosti poznatiji kao sveštenik, književnik i pesnik. Malo je, međutim, poznato da se amaterski bavio kompozicijom, ali veoma predano, uz pomoć nekoliko svojih prijatelja koji su bili aktivni muzičari. Rodio se u Sremskim Karlovcima 1827. godine, u Habzburškoj monarhiji, formalno ujedinjenoj u Austrijsko carstvo, a Srem i Frušku goru je, poput Branka Radičevića, opevao u svojim pesmama i tako dobio nadimak Srijemac.

Okrugić je od rane mladosti bio okružen muzikom. Napisao je mnogo rodoljubivih i crkvenih pesama, odnosno popevaka, kojima je i komponovao adekvatne napeve. Kao dečak je svirao violinu, a kasnije, u Bogosloviji u Đakovu, učio je klavir i pevanje. Pored violine, svirao je citru, gitaru, pomalo i tamburicu. Najviše je voleo da peva uz pratnju gitare.

Okrugić nije imao klasično obrazovanje muzičara, a posebno ne kompozitora, međutim njegov rad na beleženju poznatih napeva uz pomoć vojnog kapelnika orkestra 70. pešadijske pukovnije u Petrovaradinu višestruko je značajan za hrvatsku narodnu muziku inspirisanu duhovnim katoličkim nasleđem. Okrugić je na tekstove pesama, koje je prethodno napisao, osmišljavao melodije koje su u duhu katoličke duhovne muzičke tradicije i zapisao ih, a harmonizaciju je kasnije uradio kompozitor i orguljaš Stanislav Preprek, koji je te jednoglasne napeve čuo još kada je bio dečak od svoga oca Mateja, koji je bio orguljaš u Petrovaradinu i jedan od najbližih Okrugićevih saradnika. Ovi napevi u harmonizaciji Stanislava Prepreka i sa njegovim predgovorom objavljeni su 1981. godine, pod pokroviteljstvom dr Jerka Matoša, ondašnjeg upravnika crkve Sv. Jurja u Petrovaradinu.

Kao sveštenik, Okrugić je službovao u župama u Sremu i Slavoniji, a 1866. godine je došao u Petrovaradin za župnika crkve Sv. Jurja, u podnožju Petrovaradinske tvrđave, a bio je i upravnik crkve Gospe Sniježne na Tekijama. U Petrovaradinu je Okrugić službovao punih trideset godina, stekavši prijatelje i poštovaoce u intelektualnim elitnim krugovima. Družio se sa književnikom i protom Jovanom Hranilovićem, književnikom, pesnikom, pravnikom i diplomatom Lazom Kostićem, učiteljem i pesnikom Matijom Crnkom i Matejem Preprekom, crkvenim orguljašem.

Komponovao je pesme na jednoglasne napeve povodom Božića, kao što su: „Hajdmo, hajdmo”, „Slava Bogu”, „Vjerujem u Tebe”, „O, Isuse poljubljeni”, „I ti zboru pastira”, „Veseli se svi kršćani”, „O, Isuse, Ti sunašce”, kao i „Ustajte pastiri”.

Komponovao je i pesme koje se pevaju za pričest u toku mise: „Isuse, Bože moj” i „Spomeni se na onu noć”, od kojih ova druga spada u jedne od najoriginalnijih katoličkih popevaka na ovim prostorima.

Delo Ilije Okrugića je višestruko značajno, jer je on komponovao jedinstveni ciklus melodija i stihova pesama koje su ušle u narodnu tradiciju katolika na ovim prostorima, a to su čuvene marijanske popevke, odnosno pesme posvećene Bogorodici Sv. Mariji Tekijskoj: „Oj, tekijaska Gospo Sveta”, „Veseli se, Gospo”, „Nek ori slave”, „Zdravo, Majko oželjana”. Okrugićeve crkvene popevke

komponovane su u narodno-crkvenom duhu na klasičan način, logične su, raspevane, bez sentimentalnosti, nadahnute i pobožne. Da bi se Okrugičeve marijanske/tekijske popevke još više proširile, upravnik tekijskog svetišta Velečasni gospodin Stjepan Miler, dao je da se objavi „Molitvenik Gospe tekijske”, u kojem se nalaze gore spomenute popevke.

Okrugić je jedan od mnogih kompozitora na ovim panonskim prostorima čije je delo praktično otišlo u anonimnost, jer je toliko prodrlo u narod i saživelo se s njim, da se njegove pesme i popevke danas nazivaju narodnim duhovnim pesmama. Međutim, u poslednje vreme ipak ima pomaka u rasvetljavanju njegove delatnosti i na polju amaterskog bavljenja pozorišnom delatnošću, ali i kompozicijom. On je svakako najbliži onom profilu koji se u srednjem veku u Francuskoj nazivao trubadur/truver, a kod nas se ustalila reč bard. Upravo to, on je sveštenik, ali i odličan pesnik, i kompozitor, i književnik, i dramaturg. Sve što je radio bilo je u narodu i što je još važnije – za narod. Ova posvećenost svom narodu se osetila na svim poljima njegove delatnosti, a naročito u muzici. Pesme su mu većinom lirske, rodoljubive, ponekad i šaljive, uz nekoliko ljubavnih u stilu starogradskih romansi. Najčešće ih je izvodio uz gitaru ili tamburicu. Za svoje pozorišne komade je pisao i muziku i pojedine numere su postale toliko popularne da se danas smatraju narodnim.

Autor je i pesama rodoljubivog karaktera, takozvanih budnica, koje su objavljivane i u muzičkim časopisima u Zagrebu. Te pesme imaju herojski karakter i tekst koji je obeležen veličanjem narodnog i nacionalnog duha: „Diži se, diži, mili rode moj”, „Oj, Slavonci i Hrvati”, „Je li bolje, braćo draga”, „Domovino, slatko milovanje”, „Tamo iza gora, voda” kao i „Oj, čujte, braćo Slavjani”.

Sestra Ilije Okrugića je nakon njegove smrti, zaveštala celokupne njegove književne rukopise Matici srpskoj u Novom Sadu, za koje je bio zadužen bibliotekar Matice srpske Franjo Milin.

Ilija Okrugić je po vlastitoj želji sahranjen pored tekijskog svetišta Gospe Sniježne, a ceremonija sahrane je održana pred mnoštvom njegovih prijatelja, poznanika, saradnika i naroda. Jovan Hranilović je održao govor, a na grob je postavljena mermerna ploča sa Hranilovićevim rečima:

*„Svećeniče, pjesniče i družo, kakovi se ne radaju često,
Dva plemena nad grobom ti tuže, ponajbolji s tobom je nesto.
Hrvatska nam naša mila mati, ime će ti zlatom okovati.”*

Nasleđe Ilije Okrugića Srijemca se i danas oseti kroz pesme i popevke koje se pevaju na bogoslužjima u katoličkim crkvama u Petrovaradinu, a i jedna ulica nosi njegovo ime u ovom znamenitom mestu, kojeg da nije, ne bi bilo ni Novoga Sada.

Muzički primer:

Ilija Okrugić Srijemac, [„O, Isuse poljubljani”](#).